

Research Paper

Identify the Challenges of Informal Settlements and Provide Operational-Executive Solutions to Improve it in Kurdistan Province (Case Study: Urban Separated Area of Naysar)

Davood Jamini^{1,2*}, Alireza Jamshidi³, Mehdi Abdolmaleki⁴

1- Assistant Professor, Department of Geomorphology, Faculty of Natural Resources, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

2-Part-time Researcher at Kurdistan Studies Institute, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

3- Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran.

4- Lecturer in the Department of Architecture, Faculty of Art and Architecture, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

Received: 2021/03/05

Revised: 2021/05/28

Accepted: 2021/06/04

Use your device to scan and read the article online

DOI:

10.30495/jupm.2021.27932.3875

Keywords:

Informal Settlements, Sustainable Urban Development, Thematic Analysis, Naysar.

Abstract

Introduction: Today, informal settlements are an integral part of most cities in the world. This type of housing has characteristics such as poverty, unemployment, the prevalence of social ills, insufficient access to safe water and sanitation, unsustainable housing, lack of essential infrastructure and so on. Given that informal settlements accommodate a significant population of citizens, in order to respect citizenship rights and sustainable urban development, Planning and policy-making is essential to solve the problems of these settlements. Informal settlements located near Sanandaj, including Naysar, they are no exception to this rule. Therefore, the present research has been done aiming to identify challenges and providing operational-executive solutions to improve the status of Naysar as one of the informal settlements adjacent to Sanandaj.

Method: The present study is conducted within the framework of the interpretive-constructive paradigm and the research method is thematic analysis. Used to collect data from in-depth semi-structured individual interviews and group interviews.

Results: The results showed Physical-infrastructure problems, Socio-security issues and anomalies, Managerial-administrative problems, Economic instability and Legal inadequacies, Are the most important challenges and problems identified in the study area. The results also showed Among the identified themes, Legal inadequacies, it is the central theme and, in a way, the main circle of challenges and problems of Naysar which triggers other problems in this urban space. In total, these challenges are combined and chained, Disorder, chaos, spatial chaos, and ultimately the decay of Naysar urban space.

Conclusion: To address the identified challenges, Operational-executive projects are presented in the form of short-term, medium-term and long-term plans as well as strike-execution strategies.

Citation: Jamini, D., Jamshidi, A., Abdolmaleki, M., Identify the challenges of informal settlements and Provide Operational-Executive Solutions to Improve it in Kurdistan Province (Case Study: Urban Separated Area of Naysar), Journal of Research and Urban Planning. 2022; 12 (47): 111-130. DOI:10.30495/jupm.2021.27932.3875

*Corresponding Author: Davood Jamini

Address: Department of Geomorphology, Faculty of Natural Resources, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

Tell: 09183561613

Email: d.jamini@uok.ac.ir

Extended abstract

Introduction

The most important reasons for the formation of informal settlement in Iranian cities, is charged by Concentration of capital, power and facilities in big cities, Inefficiency of the planning system in Iran, Lack of attention to spatial justice and heterogeneous regional development, rising land prices and lack of attention to participatory planning. Nevertheless, studies show the causes, challenges, morphology and structure of informal settlements can vary from place to place. Therefore, spaces containing informal housing require their own studies and research.

Naysar, with a population of over 80,000, One of the main centers of informal settlement is near Sanandaj That The problems and challenges of informal settlements have not been spared and the challenges and issues are increasing exponentially. The growing problems of this residential space have become somewhat diverse and complex That Different economic, social, cultural, psychological and physical dimensions of the inhabitants as well as physical tissue, it has taken it out of its natural state and has created a complex atmosphere in this residential space. In order to solve the problems of this informal settlement, the first and most important step, Comprehensive and complete knowledge of the current situation of this residential space regarding its challenges and problems and more Identify operational-executive solutions and projects to reduce problems. Therefore, researchers in the present study seek to answer the following questions: What are the most important challenges and problems of Naysa? In light of the challenges identified, what are the most important operational solutions and projects at Naysar?

Material and methods

This research has been done in the framework of interpretive-constructive

paradigm and its method is thematic analysis. This method as one of the most common and widely used methods of qualitative data analysis, it is an induction-based analysis in which the researcher achieves an analytical typology through data classification and modeling of input and output. In other words, content analysis is the act of coding and analyzing data with the aim of what the data says. This type of analysis seeks to model the data. Once a data pattern has been obtained, it should be thematically supported. In other words, themes are derived from data. In-depth semi-structured individual interviews and group interviews were used to collect data related to the study area, 10 in-depth individual interviews in the form of purposeful sampling (interviews with trustees, civil society activists, entrepreneurs and other groups living in Naysar) and Three groups were formed (with the participation of different Naysar groups in groups of 10, 15 and 30 people). The mentioned interviews were conducted in a period of three months (July to September 2020) and the interviews were based on theoretical saturation. Theoretical saturation is a criterion for determining the number of samples according to which the researcher continues the interviews to some extent. That Do not answer major saturated research questions or generate new data in the data collection process. In this study, among the various thematic analysis schemes for data analysis, the design of Braun & Clarke (2006) is used. Brown and Clark consider the data analysis process to have three general stages: text description, text description, and text integration. Accordingly, at the descriptive stage, the data are in a chronological order and initial coding is performed on them. In the analysis phase, the data is organized, organized and categorized. Data encoding and categorization has been done at this stage and two important steps have been taken in interpreting the data. The first step is to extract the themes and the second step is to establish a connection between the

themes in a suitable thematic map. Accordingly, after reducing the data and reaching the initial open source, the main themes are determined and the relationship between them is examined and finalized.

Findings

Based on the method of content analysis of individual and group interviews conducted with residents of the study area, Challenges and problems identified include five comprehensive themes (Physical-infrastructure problems, Socio-security issues and anomalies, Managerial-administrative problems, Economic instability and Legal inadequacies), Each of these themes is derived from several organizing themes (a total of 19 organizing themes) and These organizing themes themselves are counted from 118 basic themes. In total, in accordance with the findings of the research process, Regarding the challenges and problems of the isolated urban area of Naysar, five comprehensive themes were identified Their origin has been a significant number of comprehensive and basic themes and finally the relevant thematic pattern was drawn. As can be seen, among the identified challenges, "legal deficiencies" have been the central theme and the main ring is the challenges and problems of Naysar That It stimulates other problems in this urban space. Overall, these challenges go hand in hand in a combination of chains and have led to disorder, chaos, spatial chaos and, ultimately, the decline of Naysar urban space and in order to solve the identified challenges, operational-executive projects in the form of short-term, medium-term and long-term plans, as well as strike-execution solutions are presented.

Discussion

The instability and challenges of human settlements is one of the most important concerns of urban and regional development that has attracted increasing attention of thinkers, policy makers and planners. Given the different geographical

foundations governing residential spaces (urban and rural) and the different and sometimes specific challenges of these settlements, wrapping a similar version to solve the problems of these settlements is a strategic mistake and may cause irreparable damage. Have. Naysar, now referred to as one of the informal settlements, is no exception to this rule, and understanding its problems and challenges requires a coherent and specific study in relation to it. The overall purpose of this study is to identify challenges and provide solutions and operational-executive projects for the development of Naysar areas. The results of the research showed that this urban space, as it has been acknowledged in the public mind and the media, has many problems. The multiplicity, diversity, and complexity of these issues have made it difficult to identify and prioritize them for a coherent planning. The results showed that despite the complexity of Naysar issues and problems, physical-infrastructure problems, social-security problems and anomalies, management-administrative problems, economic instability and legal-legal inadequacies are the most important challenges and problems identified. That Overlapping each other, they have created the conditions that have left Naysar with structural-functional decline. Among the above themes, the theme of legal deficiencies has been identified as a central and key theme that is the source of other issues and problems of Naysar. Therefore, in order to solve the problems and challenges of Naysar, it seems necessary to eliminate and refer to each of the above topics. In the meantime, On the one hand, due to the number of problems identified in the city of Naysar and on the other hand Given the history of delays in the implementation of urban development projects, solving identified problems simultaneously may not be practical. Therefore, considering that the principled and scientific performance of each phenomenon and activity requires its special temporal-spatial planning, in

accordance with the findings and the opinions of relevant experts, the following operational-executive projects are presented in the form of short-term, medium-term and long-term plans, in which the necessary priority and importance are considered.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

All subjects full fill the informed consent.

Funding

The present article is extracted from a research project entitled "Identifying Challenges and Presenting Strategies and Operational-Executive Projects for the Development of Separate Urban Areas (Case Study: Naysar, Kurdistan Province)" with the material and spiritual support of the Deputy of Scientific, Research and Technology Basij Kurdistan is done.

Authors' contributions

Design and conceptualization: Davood Jamini & Mehdi Abdolmaleki

Methodology and data analysis: Davood Jamini & Alireza jamshidi

Supervision and final writing: Davood Jamini, Alireza Jamshidi & Mehdi Abdolmaleki

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

شناسایی چالش‌های اسکان غیررسمی و ارائه راهکارهای عملیاتی - اجرایی برای بهبود آن در استان کردستان (مطالعه موردی: ناحیه منفصل شهری نایسر)**

داوود جمینی^{۱*}، علیرضا جمشیدی^۲، مهدی عبدالملکی^۳

۱- استادیار گروه ژئومورفولوژی، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

۲- پژوهشگر پاره وقت پژوهشکده کردستان‌شناسی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

۳- استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه.

۴- مدرس گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

** این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان "شناسایی چالش‌ها و ارائه راهکارها و پروژه‌های عملیاتی - اجرایی توسعه نواحی منفصل شهری (مطالعه موردی: نایسر، استان کردستان)" است که با حمایت مادی و معنوی معاونت بسیج علمی، پژوهشی و فناوری استان کردستان انجام گرفته است.

چکیده

مقدمه: امروزه سکونت‌گاه‌های غیررسمی جزء جدایی‌ناپذیر بیشتر شهرهای دنیا هستند. این شیوه از سکونت دارای مشخصه‌هایی مانند فقر، بیکاری، شیوع ناهنجاری‌های اجتماعی، دسترسی ناکافی به آب سالم و سرویس بهداشتی، مسکن ناپایدار، کمبود زیرساخت‌های ضروری و غیره است. با توجه به اینکه سکونت‌گاه‌های غیررسمی جمعیت قابل توجهی از شهروندان را در خود جای داده‌اند، در راستای رعایت حقوق شهروندی و توسعه پایدار شهری، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری برای حل مشکلات این سکونت‌گاه‌ها امری ضروری به نظر می‌رسد. سکونت‌گاه‌های غیررسمی واقع در مجاورت شهر سنندج، از جمله نایسر نیز از این قاعده مستثنی نیستند.

روش: این پژوهش با هدف شناسایی چالش‌ها و ارائه راهکارهای عملیاتی - اجرایی برای بهبود وضعیت نایسر به عنوان یکی از سکونت‌گاه‌های غیررسمی مجاور شهر سنندج انجام گرفته است. این مطالعه در چارچوب پارادایم تفیسیری - برساختی انجام شده است و روش پژوهش در آن تحلیل مضمونی می‌باشد. برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه‌های عمیق نیمه ساخت‌یافته فردی و مصاحبه‌های گروهی استفاده شده است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد مشکلات کالبدی - زیرساختی، مسائل و ناهنجاری‌های اجتماعی - امنیتی، مشکلات مدیریتی - اداری، ناپایداری اقتصادی و نارسایی‌های قانونی - حقوقی، مهم‌ترین چالش‌ها و مشکلات شناسایی شده در محدوده مطالعاتی هستند.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد در میان مضامین شناسایی شده، نارسایی‌های قانونی - حقوقی مضمون مرکزی بوده و به نوعی حلقه اصلی چالش‌ها و مشکلات نایسر است که محرک سایر مشکلات موجود در این فضای شهری است. در مجموع چالش‌های یاد شده به صورت ترکیبی و پیوسته دست به دست هم داده و نابسامانی، آشفتگی، هرج و مرج فضایی و در نهایت، زوال فضای شهری نایسر را رقم زده‌اند. در ادامه برای رفع چالش‌های شناسایی شده پروژه‌های عملیاتی - اجرایی در قالب برنامه‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت و همچنین، راهکارهای ضربتی - اجرایی ارائه شده است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۱۳

تاریخ داوری: ۱۴۰۰/۰۳/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۱۴

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/jupm.2021.27932.3875

واژه‌های کلیدی:

سکونت‌گاه‌های غیررسمی، توسعه پایدار شهری، تحلیل مضمون، نایسر.

* نویسنده مسئول: داوود جمینی

نشانی: استادیار گروه ژئومورفولوژی، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

تلفن: ۰۹۱۸۳۵۶۱۶۱۳

پست الکترونیکی: d.jamini@uok.ac.ir

مقدمه

از سال ۲۰۰۷، بیش از نیمی از جمعیت جهان در شهرها زندگی می‌کنند و انتظار می‌رود این نسبت در آینده افزایش یابد. این افزایش جمعیت بویژه در شهرهای کشورهای در حال توسعه مشهود است و این مهم مشکلات قابل توجهی را بویژه در زمینه زیر ساخت‌ها به همراه دارد و این مشکلات در سکونت‌گاههای غیر رسمی (۷) با مشخصه‌هایی نظیر مسکن ناپایدار و متراکم، نبود زیر ساخت‌های فیزیکی و خدمات اجتماعی و ساکنان فقیر، به وضوح قابل مشاهده است (۱۸) به گونه‌ای که سکونت‌گاههای غیر رسمی مظهر کالبدی نابرابری اقتصادی - اجتماعی در یک منطقه شهری هستند (۲۷).

در به وجود آمدن سکونت‌گاههای غیررسمی، ترکیبی از عوامل متعدد از جمله رشد جمعیت و فشارهای جمعیتی، فقر، شهرنشینی شتابان، تخریب محیط زیست، تغییرات آب و هوایی کاهش بهره‌وری کشاورزی، رشد جمعیت، فقر و ... دخیل هستند (۵). بررسی‌ها نشان می‌دهد به دلیل مشکلات قانونی و غیر رسمی بودن این سکونت‌گاهها بویژه در زمینه مالکیت زمین، کاربری زمین و ساختمان‌ها، سازمان‌های دولتی را تمایلی چندانی برای ساماندهی آن‌ها ندارد (۲۴). با این وجود سیاست‌ها، استراتژی‌ها و برنامه‌های گوناگونی مانند تأمین عمومی مسکن، احداث سایت‌های اسکان و خدمات‌رسانی، به سازی و نو سازی محله‌های فقیرنشین و ... توسط دولت‌های جهان سوم برای حل مشکلات سکونت‌گاههای غیر رسمی است، طراحی شده است، اما هیچ یک از آن‌ها در مقیاس کلان نتوانسته است مشکلات سکونت‌گاههای غیر رسمی را حل کند (۸، ۹، ۲۳ و ۱۷) و تداوم اسکان غیر رسمی نشانگر شکست در سیاست‌های رسمی و عدم پاسخ‌گویی به نیاز سرپناه کم درآمد‌ها است (۲۵). روی هم رفته، بی توجهی به ساکنان سکونت‌گاههای غیررسمی که به شدت در معرض مخاطرات احتمالی هستند (۲۰) به بهانه نگرانی از تشویق به گسترش آن، هزینه‌ای به مراتب بیش‌تر دربر خواهد داشت و توسعه پایدار شهری را از جنبه‌های زیست محیطی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در معرض تهدید قرار می‌دهد. در واقع عدم تشکیل سرمایه‌های انسانی و اجتماعی در این سکونت‌گاهها و هزینه‌های ناشی از فقدان بهداشت روانی و جسمی آنها، پیامدهای زیانباری را نیز در دیگر اجتماعات در پی خواهد داشت (۱۰).

مهم‌ترین علل شکل‌گیری اسکان غیر رسمی در شهرهای ایران، تمرکز سرمایه، قدرت و امکانات در شهرهای بزرگ، نا کارآمدی نظام برنامه‌ریزی در ایران، عدم توجه به عدالت فضایی و گسترش ناهمگون منطقه‌ای، افزایش قیمت زمین و عدم توجه به برنامه‌ریزی مشارکتی عنوان شده (۱۴). با این

وجود، بررسی‌ها نشان می‌دهد علل، چالش‌ها، مورفولوژی و ساختار سکونت‌گاههای غیررسمی از مکانی به مکان دیگر می‌تواند متفاوت باشد (۳۱). از این‌رو، فضاهای دربرگیرنده اسکان غیر رسمی مطالعات و پژوهش‌های مختص خود را طلب می‌کنند.

نایسر با جمعیتی بالغ بر ۸۰ هزار نفر، یکی از مراکز اصلی اسکان غیررسمی در مجاورت شهر سنج است که از معضلات و چالش‌های سکونت‌گاههای غیررسمی در امان نمانده و چالش‌ها و مسائل آن به صورت تصاعدی در حال افزایش هستند. مسائل و مشکلات فزاینده این فضای سکونت تا حدی متنوع و پیچیده شده است که ابعاد گوناگون اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، روانی و جسمی ساکنان و هم‌چنین، بافت کالبدی - فیزیکی آن را از حالت طبیعی خارج کرده و فضای بخرنجی را بر این فضای سکونت حاکم ساخته است. در راستای حل مسائل و مشکلات این سکونت‌گاه غیر رسمی، نخستین و مهم‌ترین گام، شناخت همه‌جانبه و کامل وضع موجود این فضای سکونت در مورد چالش‌های و مشکلات آن و در ادامه شناسایی راهکارها و پروژه‌های عملیاتی - اجرایی برای کاهش مشکلات شناسایی شده است. لذا، پژوهشگران در این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به سوالات زیر هستند: مهم‌ترین چالش‌ها و مشکلات نایسر کدامند؟ متناسب با چالش‌های شناسایی شده، مهم‌ترین راهکارها و پروژه‌های عملیاتی - اجرایی در نایسر، کدامند؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

سکونت‌گاههای غیررسمی در جهان از پیشینه طولانی برخوردار است که از زمان شکل‌گیری تاکنون با عنوان متعددی چون: حاشیه نشینی، سکونتگاه خودرو و نابسامان، اجتماعات آونکی و اسکان نابهنجار نامیده می‌شوند (۳۰). انگلس یک صد سال پیش به وجود زاغه‌هایی در انگلستان اشاره کرده است و آن را ناشی از انقلاب صنعتی می‌داند (۱۰). اصولاً مناطق حاشیه‌نشین، به صورت خودرو در زمین‌هایی بدون برنامه شکل می‌گیرند، بنابراین این مناطق معمولاً فاقد تأسیسات زیربنایی بوده و شهرداری‌ها و مسئولان شهری خود را موظف به تأمین تأسیسات آن مناطق نمی‌دانند. از سوی دیگر، به دلیل پراکندگی و گاه دوری این مناطق از بافت اصلی شهر، منطقه مساعدی برای به وجود آمدن و رشد انواع ناهنجاری‌ها و بزهکاری‌های اجتماعی مانند سرقت، قاچاق اسلحه، فروش مواد مخدر و ... هستند (۱۲). در هر صورت در حال حاضر، سکونت‌گاههای غیررسمی یکی از بزرگترین چالش‌های قرن بیست و یکم تلقی می‌شود، زیرا با رشد سریع جمعیت، تخریب محیط زیست، سطح بالای فقر در شهرها و دسترسی ناکافی به

و در اراضی نامناسب شهری استقرار یافته‌اند (۱۹). کارشناسان سازمان ملل سکونت‌گاه‌های غیررسمی این چنین تعریف شده است: گروهی از افراد فقیر که زیر یک سقف زندگی می‌کنند که این مکان فاقد یکی یا چند مورد از شرایط زیر است؛ دسترسی به آب آشامیدنی سالم، دسترسی به سرویس بهداشتی مناسب، کفایت فضای مسکونی و پایداری مسکن (۳۲ و ۳۳).
در تبیین علل شکل‌گیری اسکان غیررسمی، دیدگاه‌ها و نگرش‌های گوناگونی در دهه‌های گذشته ارائه شده است که هر یک متناسب با بنیان فکر خود، برخوردی متفاوت را با پدیده اسکان غیررسمی داشته‌اند که به اختصار در جدول زیر ارائه شده‌اند (جدول ۱).

خدمات اساسی مانند آب، بهداشت و جمع‌آوری زباله مشخص می‌شود (۲).
اسکان غیررسمی به طور کلی به عنوان تولید فزاینده، غیرمجاز و خودسازمان‌یافته محله‌های جدید شهری تعریف می‌شود. این سکونت‌گاه‌ها اغلب به مکانی برای جذب مهاجران از روستا به شهر، تأمین‌کننده مسکن ارزان قیمت برای بیش از یک میلیارد نفر و ایجادکننده زیرساخت‌های اولیه محله در شهرهای در حال توسعه تبدیل شده‌اند (۵). از نظر چارلز آبرامز کارشناس معروف مسکن مناطق اسکان غیررسمی مناطقی هستند که از نظر زیرساخت‌ها و تسهیلات شهری و کیفیت واحدهای مسکونی، از استانداردهای قابل قبولی برخوردار نیستند

جدول ۱- دیدگاه‌های گوناگون، نگرش، دوره‌های زمانی و روش برخورد با اسکان غیررسمی

دیدگاه	نگرش	دوره	نحوه برخورد
لیبرالیسم	مسئله‌ای گذرا	تا دهه ۱۹۶۰	نادیده گرفتن
محافظه کار	غده ای چرکین	۱۹۶۰ تا ۱۹۷۰	تخلیه و تخریب
رادیکال	ریشه در نظام نابرابری سرمایه‌داری	۱۹۷۰ تا ۱۹۸۰	خودیاری
نئولیبرالیسم	رویکرد قانونی و بوروکراتیک	۱۹۵۰ تا ۱۹۸۰	مسکن عمومی
اسکار لوتیس	فرهنگ فقر	۱۹۸۰ تا ۱۹۹۰	به‌سازی
چارلز آبرامز	تغییر در نگرش نهادهای بین‌المللی	۱۹۹۰ تا کنون	توانمندسازی

(۱۰)

اوقات فراغت، نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی و در دسترس بودن مواد مخدر، مهم‌ترین آسیب‌های سکونت‌گاه‌های غیررسمی در کلانشهر تبریز هستند (۱۳).
نتایج پژوهش آزون و کیت در مورد چالش‌های اسکان غیررسمی در کشور ترکیه نشان داد ضعف زیرساخت‌های اجتماعی، فنی، آلودگی فیزیکی و بصری (دیداری)، مهم‌ترین چالش‌های این سکونت‌گاه‌ها هستند (۳۴). ویکتور در پژوهشی در مورد چالش‌های اسکان غیررسمی در آفریقای جنوبی عنوان کرده‌اند، عدم رعایت قوانین و مقررات ساخت و ساز، ضعف زیرساخت‌های و خدمات اساسی مانند منبع آب شرب، سرویس بهداشتی، دفع زباله، خدمات حمل و نقل عمومی ضعیف، شیوع بیماری‌های واگیردار، فقر، بیکاری، استرس، نامانی غذایی و سوء تغذیه، گرایش جوانان به ترک تحصیل، مهاجرپذیری شدید، ضعف خدمات بهداشتی و آموزشی و ...، از جمله چالش‌های شناسایی شده در این مناطق هستند (۳۵). اِهبرچت در مطالعه‌ای با هدف بررسی چالش‌های اسکان غیررسمی در کیپ تاون آفریقای جنوبی نشان داد، فقر، بیکاری، نشاغل کاذب، ناکافی و ضعف در دسترسی به آب سالم، سرویس بهداشتی، انواع زیرساخت‌ها، مصالح ناپایدار در ساختن مسکن، تراکم بالای جمعیت، تصرف غیرقانونی زمین، مخاطرات طبیعی مانند سیل و رانش زمین، آلودگی محیطی، مکانیابی نامناسب، شیوع بیماری،

در مورد موضوع مورد مطالعه، پژوهش‌هایی انجام گرفته است که در ادامه به نتایج چند پژوهش اشاره شده است. امیری و کمالی در مطالعه‌ای چالش‌های اقتصادی و اجتماعی اسکان غیررسمی در شهر بندرعباس را بررسی کرده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد مدیریت و دفع زباله، مشکل تردد وسائط نقلیه، شرایط نامطلوب بهداشتی، تخطی از قوانین و مقررات، رشد بی‌رویه جمعیت و چالش‌های اجتماعی مانند توزیع مواد مخدر و اقلام غیر فرهنگی، منکرات و مفساد اجتماعی، از جمله چالش‌های این فضای سکونتی هستند (۲). نتایج پژوهش قادرمیزی، جم‌شیدی، جم‌شیدی و جمینی با هدف اولویت‌بندی چالش‌های اسکان غیررسمی در محله جعفرآباد واقع در کرمانشاه نشان داد، چالش‌های اجتماعی، اقتصادی، بهداشتی، آموزشی و رفاهی؛ مهم‌ترین چالش‌های محدوده مطالعاتی هستند (۹). کریم‌زاده، خالقی و والایی در پژوهشی آسیب‌شناسی اجتماعی حاشیه‌نشینی در کلانشهر تبریز را بررسی کرده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد، ترک تحصیل به خاطر فقر اقتصادی، سطح سواد پایین، فقدان مراکز فرهنگی و تفریحی در کنار فقدان شغل رسمی و مهارت و تخصص، ضعف بنیان مالی، رواج مشاغل کاذب و بعضاً مجرمانه مثل دستفروشی، کوبین فروشی، تکدی‌گری، خریدوفروش مواد مخدر و مشروبات الکلی، فقر فرهنگی، گرایش به اعتیاد، فقر، بیکاری، فقدان برنامه صحیح جهت پرکردن

روی این پژوهش از این نظر دارای نوآوری می‌باشد. همچنین، اتکا به فرایند پژوهش کیفی و مطالعه عمیق موضوع مورد مطالعه از راه مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساخت یافته فردی و گروهی از دیگر نقاط قوت پژوهش است که از این حیث نیز دارای نوآوری می‌باشد.

معرفی محدوده مطالعاتی

ناحیه نایسر در قسمت شرق و شمال شرق شهر سنج و در مجاور محور ارتباطی سنج - همدان قرار گرفته است. این ناحیه در طول شرقی جغرافیایی ۴۷ درجه، ۴ دقیقه و ۷ ثانیه و عرض شمالی ۳۵ درجه، ۱۹ دقیقه و ۳۴ ثانیه واقع شده است. ارتفاع متوسط این فضای سکونتی از سطح دریا، ۱۴۸۹ متر است (شکل ۱). بررسی سیر تحولات نایسر در دهه‌های اخیرا نشان می‌دهد این فضای سکونتی تا سال ۱۳۷۵ دارای روند رشد طبیعی و عادی بوده است. به گونه‌ای که طی ۳۰ سال (سال ۱۳۴۵ تا سال ۱۳۷۵) جمعیت این روستا از ۳۴۸ نفر به ۹۳۸ نفر رسیده است، اما از سال ۱۳۷۵ به بعد روند افزایش جمعیت این روستا شروع شده است. به طوری که جمعیت آن در سال ۱۳۸۵ به ۱۲۴۸۰ نفر افزایش یافته است. روند صعودی جمعیت نایسر از سال ۱۳۸۵ به بعد، سرعتی فزاینده گرفته و با نرخ رشد بیش از ۲۹ درصد، در سال ۱۳۹۰، جمعیت این فضای سکونتی به ۲۶۲۴۲ نفر افزایش یافته است. لازم به یادآوری است که در سال ۱۳۸۹ این فضای سکونتی از روستای نایسر به ناحیه منفصل شهری نایسر تغییر نام داده است و در محدوده شهر سنج قرار گرفته است. جمعیت رو به رشد نایسر به واسطه مهاجریزی شده در سال ۱۳۹۶، به ۵۳۶۷۸ و در سال به ۸۵ هزار نفر افزایش پیدا کرده است. به تبع رشد جمعیت نایسر، تعداد خانوارهای این فضای سکونتی افزایشی چشمگیر داشته است به گونه‌ای که هم اکنون حدود ۲۲ هزار خانوار در آن ساکن هستند. همچنین، بررسی روند تغییر نرخ رشد جمعیت در محدوده مطالعاتی نیز نشانگر نرخ رشد بسیار زیاد در ناحیه نایسر به گونه‌ای که این فضای سکونتی تجربه نرخ رشد حدود ۳۰ درصد را نیز تجربه کرده است و در حال حاضر نیز دارای نرخ شد ۱۶/۵۶ درصد است که در نوع خود کم سابقه و تعجب آور است (نمودار ۱ و ۲). به هر حال، امروزه شاخص‌ها و نماگرهای توسعه در ابعاد کلیدی توسعه پایدار (پایداری اقتصادی، اجتماعی و کالبدی - زیست‌محیطی) در این ناحیه در وضعیت نابسامانی قرار دارند. رشد فزاینده جمعیت، بیکاری، فقر، کمبود شدید آب

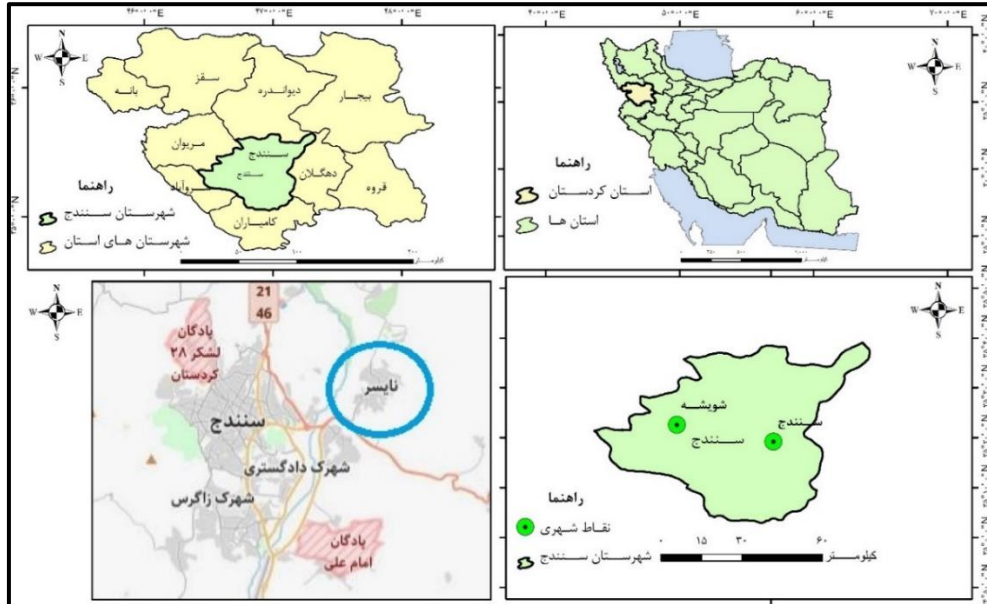
ضعف زیرساخت‌های بهداشتی و گردآوری و مدیریت پسماند، کیفیت پایین معابر، ضعف روش‌های معابر، آسیب‌های اجتماعی مانند قاچاق مواد مخدر، جرم و بزه‌کاری، از مهم‌ترین چالش‌های اسکان غیررسمی هستند (۶). براساس گزارش سازمان ملل متحد مهم‌ترین چالش‌ها مناطق اسکان غیررسمی عبارت‌اند از: دسترسی نامناسب به امکانات و خدمات رفاهی و بهداشتی مانند آب شرب، سرویس بهداشتی و سایر زیرساخت‌ها، ناپایداری مسکن و تراکم بیش از حد جمعیت (۳۳). رضایی، لینگ و میسنان در مورد چالش‌های سکونت‌گاه‌های غیررسمی در شهر کابل در کشور افغانستان عنوان کرده‌اند عدم انطباق مسکن با قوانین و مقررات شهری، ضعف تسهیلات، خدمات و زیرساخت‌ها، فقدان برنامه‌ریزی مشخص و منسجم، مهاجریزی شدید، ضعف سیستم کالبدی، سیستم فاضلاب کشی، ضعف مدیریت زباله و پسماند، خیابان‌های آسفالت نشده، کمبود فضای تفریحی، آلودگی محیطی، آلودگی و ضعف سیستم تأمین آب شرب، زمین‌خواری، تصرف غیرقانونی زمین، بیکاری، فقر و ... از جمله چالش‌های محدوده مطالعاتی هستند (۲۱). نتایج پژوهش سامپر، شلی و بهاری در مورد چالش‌های اسکان غیررسمی در ۲۵۰ منطقه اسکان غیررسمی در کشورهای گوناگون نشان داد کمبود آب سالم، نبود و ضعف سرویس بهداشتی، فقدان زیرساخت‌ها و خدمات اساسی، ازدحام بیش از حد، سازه‌ها غیرمقاوم و ناپایدار، تصرفی (غیرقانونی) بودن محل سکونت، ساختمان‌های گروهی و جمعی، فقر، کیفیت پایین مسکن، فقدان برنامه‌ریزی برای سکونتگاه، عدم انطباق با مقررات ساختمان، موقتی بودن محل اسکان و محرومیت، از مهم‌ترین چالش‌های سکونت‌گاه‌های غیررسمی هستند (۲۲).

مروری بر مبانی نظری و ادبیات پژوهش نشان می‌دهد اسکان غیررسمی از چالش‌های شهرنشینی است که طی دهه‌های اخیر توجه برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران و محققان گوناگون را به خود جلب کرده و متناسب با شرایط هر فضای سکونتی، چالش‌ها و مسائل این سکونت‌گاه‌های غیررسمی با یکدیگر دارای تفاوت‌هایی هستند که نیازمند مطالعات مختص به هر یک از این فضاها است. با وجود جمعیت‌پذیری فزاینده این سکونت‌گاه‌ها، در کشورمان در مورد چالش‌ها و مسائل مرتبط با سکونت‌گاه‌های غیررسمی و همچنین، ارائه راهکارهای عملیاتی و اجرایی برای حل این چالش‌ها، مطالعات اندکی انجام گرفته است. چراکه برونداد پژوهش‌ها باید به گونه‌ای باشد که با ارائه راهکارهای اجرایی، زمینه حل مشکلات را فراهم کند. از این

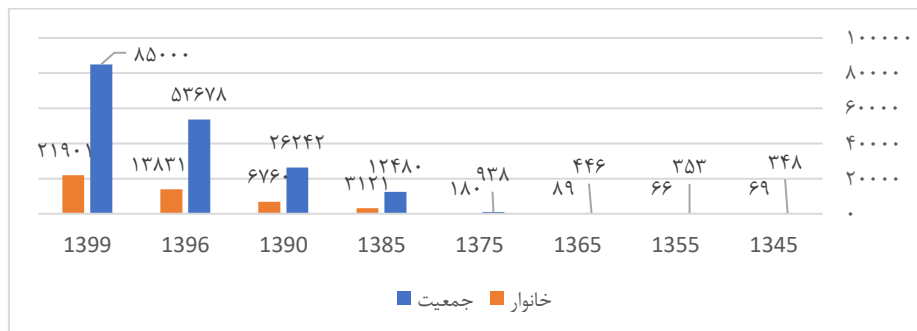
۱- آمار و داده‌های جمعیتی مربوط به نایسر مستخرج از مرکز آمار ایران طی سال‌های ۱۳۴۵ تا سال ۱۳۸۵ است و همچنین جمعیت سال ۱۳۹۹ بر اساس آمار و داده‌های بدست آمده از معتمدان و آگاهان محلی بوده است.

انواع بزه کاری از جمله دزدی، اعتیاد و ... دست به دست هم داده و این فضای سکونتی را به عنوان مکانی آلوده گونه، به تهدیدی جدی برای شهر سنندج تبدیل کرده است (۱).

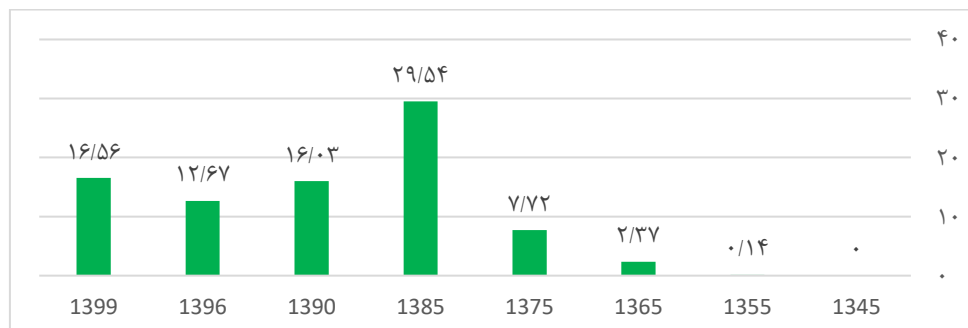
شرب، رها شدن فا ضلاب در سطح محلات، ضعیف فضاها و خدمات بهداشتی، آموزشی، زیرساختی، تفریحی، استفاده از مصالح کم دوام و ناپایداری کیفیت ابنیه، عبور خطوط انرژی از داخل این ناحیه مسکونی، ساخت و سازهای غیرمجاز، شیوع

شکل ۱- موقعیت نایسر در محدوده شهر و شهرستان سنندج، استان کردستان و کشور

نمودار ۱- روند تغییر و تحولات جمعیتی (جمعیت و خانوار) نایسر طی سال‌های گذشته

نمودار ۲- روند تغییر و تحولات جمعیتی (نرخ رشد جمعیت) نایسر طی سال‌های گذشته

روش پژوهش

این پژوهش در چارچوب پارادایم تفسیری - برساختی انجام شده است و روش آن تحلیل مضمونی^۱ می‌باشد. این روش به‌عنوان یکی از متعارف‌ترین و پرکاربردترین روش‌های تحلیل داده‌های کیفی، عبارت است از تحلیل مبتنی بر استقرای تحلیلی که در آن پژوهشگر از راه طبقه‌بندی داده‌ها و الگویابی درون داده‌ای و برون داده‌ای به یک سنخ‌شناسی تحلیلی دست می‌یابد. به بیان دیگر، تحلیل مضمون عبارت است از عمل کدگذاری^۲ و تحلیل داده‌ها با این هدف که داده‌ها چه می‌گویند. این نوع تحلیل به دنبال الگویابی در داده‌هاست. زمانی که الگویی از داده‌ها به دست آمد، باید حمایت موضوعی از آن صورت گیرد. به بیان دیگر، مضمون‌ها از داده‌ها نشأت می‌گیرند (۱۶). برای گردآوری داده‌های مربوط به محدوده مورد مطالعه از مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساخت‌یافته فردی و مصاحبه‌های گروهی استفاده شده است. به این صورت که ۱۰ مصاحبه عمیق فردی به صورت نمونه‌گیری هدفمند (مصاحبه‌های انجام گرفته با معتمدان، فعالان مدنی، کارآفرینان و سایر اقشار ساکن در نایسر بوده است) و سه گروه (با شرکت اقشار گوناگون نایسر مورد مطالعه در گروه‌های ۱۰، ۱۵ و ۳۰ نفره) تشکیل داده شد. مصاحبه‌های مذکور در بازه زمانی سه ماهه (تیر ماه تا شهریور ماه سال ۱۳۹۹) انجام شده است و مبنای اتمام مصاحبه‌ها اشباع نظری بوده است. اشباع نظری معیاری است برای تعیین تعداد نمونه‌ها که براساس آن محقق تا جایی مصاحبه‌ها را ادامه می‌دهد که پاسخ به سؤال‌های عمده پژوهش اشباع شده یا داده‌های جدیدی در فرآیند گردآوری داده‌ها تولید نشود.

در این مطالعه از میان انواع طرح‌های تحلیل مضمونی برای تحلیل داده‌ها، از طرح براون و کلارک استفاده شده است (۴). براون و کلارک فرآیند تحلیل داده‌ها را دارای سه مرحله عمومی توصیف متن، تشریح و تفسیر متن و ادغام و یکپارچه کردن دوباره متن می‌دانند. بر این اساس، در مرحله توصیف، داده‌ها در یک نظم و پیوستار زمانی قرار گرفته‌اند و کدگذاری اولیه روی آن‌ها انجام شده است. این مرحله شامل سه گام آشنا شدن با متن، ایجاد کدهای اولیه و کدگذاری، جستجو و شناخت مضامین بوده است. در مرحله تحلیل، داده‌ها سازمان‌دهی، تنظیم و مقوله‌بندی انجام شده است. کدگذاری و مقوله‌بندی داده‌ها در این مرحله صورت گرفته است و دو گام مهم در تفسیر داده‌ها برداشته شده است. گام نخست استخراج مضامین است و گام دوم برقراری ارتباط میان مضامین در یک نقشه مضمونی مناسب است. بر این اساس، پس از کاهش داده‌ها و رسیدن به کدهای باز اولیه، مضامین اصلی تعیین و رابطه بین آن‌ها

بررسی و نهایی شده است. در مرحله ترکیب و ادغام متن، نیز گزارش نهایی که شامل تحلیل دوباره مضامین و مرتبط کردن آن‌ها با ادبیات نظری است، صورت گرفته است. این تفسیرها عمدتاً با رویکرد مقایسه‌ای انجام شده‌اند. در این مرحله تدوین گزارش انجام گرفته است.

در ارتباط با ارزیابی نتایج پژوهش، معیارهای ارزیابی تحلیل مضمون، در راستای همان معیارهای ارزیابی پژوهشات کیفی است. با این وجود، برخی از نویسندگان روش پژوهش کیفی، معیارهای ارزیابی اعتبار تحلیل مضمون را بیان نموده‌اند. از نظر کینگ و هروکس این معیارها عبارت‌اند از: استفاده از کدگذاران مستقل، دریافت بازخورد از مشارکت‌کنندگان و پاسخگویی، به کارگیری تطابق همگونی و عرضه توضیحات غنی و ثبت سوابق ممیزی (۲۸). در این پژوهش از روش اعتبارسنجی استفاده از کدگذاران مستقل استفاده شده است. هدف از این کار، اثبات روایی و پایایی تحلیل مضمون نیست، بلکه کمک به پژوهشگر است تا به طور انتقادی درباره ساختار مضامین پیشنهادی خود و تصمیماتی که درباره کدگذاری گرفته است، فکر کند. کدگذاری مستقل به عنوان راهی برای اجتناب از عدم عینیت تحلیلگر به کار می‌رود. برای نیل به این هدف، از افراد متخصص در زمینه موضوع پژوهش خواسته شده است که متون مورد بررسی نمونه‌هایی از متن مصاحبه را کدگذاری کنند و سپس نتیجه حاصل از کدگذاری آن‌ها با کدگذاری پژوهشگران مورد مقایسه قرار گرفته و در نتیجه آن، برخی از کدها مورد بازبینی قرار گرفتند. گفتنی است که در همه مراحل کدگذاری، این کار به صورت جداگانه صورت گرفته است تا نتیجه بازخوردها بتواند در کدگذاری مراحل بعدی تأثیرگذار باشند.

یافته‌های پژوهش

درک معنایی ساکنان از چالش‌ها و مشکلات ناحیه منفصل شهری نایسر

بر اساس روش تحلیل مضمون مصاحبه‌ها فردی و گروهی انجام شده با ساکنین محدوده مطالعاتی، چالش‌ها و مشکلات شناسایی شده شامل پنج مضمون فراگیر (مشکلات کالبدی - زیرساختی، مسائل و ناهنجاری‌های اجتماعی - امنیتی، مشکلات مدیریتی - اداری، ناپایداری اقتصادی و نارسایی‌های قانونی - حقوقی) می‌شود که هر یک از این مضامین، برگرفته از مضامین سازمان‌دهنده متعددی هستند (در مجموع ۱۹ مضمون سازمان‌دهنده) و خود این مضامین سازمان‌دهنده، از ۱۱۸

1 - Thematic Analysis

2 - Coding

مضمون پایه احصاء شده‌اند (جدول ۲). در ادامه روش احصاء هر یک از مضامین فراگیر در فرایند مصاحبه‌های انجام گرفته تشریح شده است.

جدول ۲- مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر احصاء شده حاصل از کدگذاری مصاحبه‌ها

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
آسفالت نبودن و عرض کم خیابان‌ها و معابر، تخصیص بیش‌ترین فضاها به کاربری مسکونی و تجاری بدون توجه به سایر کاربری‌ها، نبود پارک و فضای سبز در بافت ناحیه، نبود کتابخانه، ضعف وسایل نقلیه عمومی، خدمات آموزشی، بهداشتی، درمانی، ارتباطی، وجود یک کلانتری در ناحیه و ...	مشکلات معابر و ترافیک آشفته‌گی بافت کالبدی ضعف خدمات تفریحی - رفاهی ضعف خدمات آموزشی ضعف خدمات بهداشتی - درمانی ضعف سایر خدمات ضروری (آب، تلفن و ...)	مشکلات کالبدی - زیرساختی
سهولت خرید و فروش مواد مخدر و مشروبات الکلی، افزایش تدریجی افراد معتاد، افزایش میزان طلاق و خودکشی، افزایش فضاهای مختص منکرات و مسائل اخلاقی، حضور فیزیکی ضعیف پلیس، نزاع‌های خیابانی و ...	خرید و فروش مواد مخدر افزایش تدریجی مسائل اخلاقی و منکرات افزایش سطح و تنوع ناهنجاری‌های اجتماعی افزایش احساس ناامنی افزایش تدریجی حس بی‌اعتمادی و ناامیدی	مسائل و ناهنجاری‌های اجتماعی - امنیتی
مراجعه مسئولان به نایس در ایام انتخابات، تأخیر در اجرای پروژه‌ها، بکارگیری پیمانکاران ضعیف، نداشتن برنامه مشخص و منسجم، اعمال سلیقه‌ای قانون، مدیران شهری غیرفعال و ...	ناکارآمدی مدیران شهری محقق نشدن وعده‌های مسئولین بروکراسی شدید اداری	مشکلات مدیریتی - اداری
مهاجرت نیروی کار، نبود فرصت‌های شغلی، بیکاری، فقر و کمبود درآمد، رواج مشاغل کاذب و فصلی، سرمایه‌گذاری ضعیف و ...	ضعف بنیان اقتصادی ساکنان فقدان سرمایه‌گذاری بخش دولتی - خصوصی رواج مشاغل خدماتی مقطعی	ناپایداری اقتصادی
قرار گرفتن وضعیت نایس در بین شهر و روستا، برخورد سطحی با متخلفان، نبود بودجه مشخص و ...	بلاتکلیف بودن وضعیت قانونی و حقوقی نایس فقدان اقتدار نهادی و اداری	نارسایی‌های قانونی - حقوقی

مشکلات کالبدی - زیرساختی

مشکلات کالبدی و زیرساختی ناحیه نایس نخستین مضمون فراگیر شناسایی شده در فرایند انجام پژوهش بوده که برگرفته از چندین مضمون سازمان‌دهنده و پایه است.

بررسی‌ها در فرایند انجام پژوهش نشان داد شرایط کمی و کیفی خیابان‌ها، معابر و دسترسی‌ها در محدوده مطالعاتی به گونه‌ای است که تردد وسایل نقلیه عمومی و خصوصی با دشواری زیادی صورت می‌پذیرد. عرض پایین خیابان‌ها اصلی، آسفالت نبودن آن‌ها، وجود تنها یک خیابان اصلی دو طرفه در سطح محدوده مطالعاتی، عدم تناسب میان تعداد وسایل نقلیه و خیابان‌ها و معابر و ... سبب شده‌اند، شرایط دشوار ترافیکی در محدوده مورد مطالعه شکل گیرد. ذکر چند عبارت از اهالی به درک بهتر شرایط یاد شده کمک خواهد. "عصرها شدت ترافیکی به حدی بوده که بیش از ۴۰ دقیقه طول می‌کشد تا با ماشین از ورودی شهر به خانه‌هایمان برسیم"، "موقع بارش باران، با تراکتور هم نمی‌توانیم از کوچه‌ها تردد کنیم"، "وضعیت

شهر از روی معابر و خیابان‌ها مشخص است". در مجموع مشکلات یاد شده تداعی کننده "مشکلات معابر و ترافیک" در شهر نایس هستند.

یافته‌های حاصل از فرایند انجام پژوهش نشان داد در فضای مورد مطالعه ناهماهنگی‌های بصری و محتوایی زیادی وجود دارد. به این صورت که در ورودی نایس فعالیت‌های کارگاهی و صنعتی و در مواردی گرد آوری ضایعات، تداعی‌گر فضایی نامطلوب است. همچنین، در سایر بخش‌های شهر، بدون توجه به اصل تناسب میان کاربری‌های گوناگون، بیش‌تر فضاها و محدوده فیزیکی شهر، به ساخت و سازهای مسکونی و تجاری اختصاص یافته است. به گونه‌ای که هم‌اکنون در این فضای سکونت‌ی حتی یک پارک نیز وجود ندارد و فضای مناسب جهت احداث سایر کاربری‌های ضروری (مهد کودک، مدرسه، درمانگاه، کتابخانه، فضای بازی کودکان و ...) وجود ندارد. گفتنی است بسیاری از کوچه‌های موجود فضای کافی جهت تردد وسایل نقلیه را نداشته و بیش‌تر به ساخت و سازهای مسکونی و تجاری

مسائل و ناهنجاری‌های اجتماعی - امنیتی

یافته‌های حاصل شده از مصاحبه‌های انجام گرفته در فرایند انجام پژوهش نشان داد مسائل و ناهنجاری‌های اجتماعی - امنیتی کلیدی دومین مضمون فراگیر شناسایی شده است که فرایند شکل‌گیری آن، در ادامه شرح داده شده است.

نتایج بدست آمده از انجام مصاحبه‌ها نشان می‌دهد در محدوده مطالعاتی خرید و فروش مواد مخدر در سطح قابل تأملی صورت می‌گیرد. حضور فیزیکی ضعیف مأموران انتظامی در سطح ناحیه منفصل شهری نایسر، جرم‌خیز بودن ناحیه، اسکان قشرهای گوناگون اجتماعی، نبود فرصت‌های شغلی و در نتیجه گرایش به خرید و فروش مواد مخدر و ... از دلایل اصلی این امر هستند. در این ارتباط شهروندان عنوان کرده‌اند که "به راحتی می‌توان مواد مخدر تهیه کرد"، "در برخی از سوپر مارکت‌ها عرضه مواد مخدر صورت می‌گیرد"، "کسی به شون کاری ندارد". مضامین و مطالب یاد شده بر شکل‌گیری مضمون فراگیر "خرید و فروش مواد مخدر" به عنوان یک چالش، دلالت دارند.

یافته‌های حاصل از مصاحبه‌های صورت گرفته نشان داد مهاجرپذیری شدید و ورود افراد غیربومی جدید به سطح محدوده مطالعاتی، ارزانی اجاره مسکن نسبت به دیگر نقاط شهری همجوار بویژه شهر سنج، قیمت نسبی پایین املاک و به‌ویژه نظارت، حضور و برخورد ضعیف نهادهای امنیتی و انتظامی، به تدریج منجر به شکل‌گیری مراکز فساد در محله‌های گوناگون محدوده مطالعاتی شده، به گونه‌ای که شهروندان در چندین مصاحبه بر آن تأکید داشته‌اند. در این مورد چند نفر از شهروندان عنوان کرده‌اند که "قبلاً هم‌چنین، فضاهایی در اینجا وجود نداشت، غیربومی‌های عامل اصلی شکل‌گیری این فضاهای نامناسب هستند"، "کسی بهشون کاری ندارد"، "به تدریج تعداد این فضاهای افزایش یافته است و شهر را بدنام کرده‌اند"، "طرف خانهاش را اجاره می‌دهد و برای او مهم نیست چه کسانی در آن ساکن هستند". به این ترتیب موارد یاد شده منجر به شکل‌گیری مضمون فراگیر "افزایش تدریجی مسائل اخلاقی و منکرات" در محدوده مطالعاتی شده‌اند.

یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها نشان داد در نتیجه عوامل متعددی مانند مهاجرپذیری، ساکن شدن گروه‌های گوناگون اجتماعی در محدوده مطالعاتی، حضور کمرنگ نیروهای انتظامی، تراکم بالای جمعیت، وجود فضاهای جرم‌خیز، تاریکی معابر و کوچه‌ها، ترافیک بالا، بنیان مالی ضعیف خانوارها، بیکاری، سطح تحصیلات پایین، نبود آموزش‌های کافی، تضاد بین فرهنگ‌های گوناگون (شهری و روستایی)، فقدان فضاهای مناسب برای گذراندن اوقات فراغت و ... مشکلاتی نظیر

اختصاص یافته است. هم‌چنین، فرسوده بودن آسفالت جاده‌ها، غیرقابل استفاده شدن کانال‌ها و جدول‌ها، رها شدن آشغال در محیط، جاری شدن آب‌های سطحی در معابر و کوچه‌ها، خاکی بودن معابر و گردوخاک ناشی از آن و ... شرایطی را فراهم نموده است که نمایانگر چشم‌اندازی آشفته و پریشان است. در این مورد شهروندان چنین عنوان کرده‌اند که "همه زمین‌ها را به کاربری مسکونی و تجاری اختصاص داده‌اند و دیگر جایی برای سایر کاربری‌ها وجود ندارد"، "گردو خاک داخل خیاباها را می‌بینید، زندگی ما همین است"، "جدول‌های پر از خاک است، کوچه‌ها خاکی، تنگ و باریک، آسفالت از بین رفته، لوله‌های شکسته، هیچی سر جای خودش نیست". شرایط یاد شده نمایانگر مضمون "آشفته‌گی بافت کالبدی" در محدوده مطالعاتی هستند.

رقابت‌جویی واسطه‌ها و دلالتان در خرید و فروش زمین، فقدان مدیریت شهری منسجم، مهاجرپذیری شدید، استقرار قشرهای کم درآمد، برخورد ضعیف با ساخت و سازهای غیر مجاز، عدم رعایت اصول و ضوابط شهرسازی و ... دست به دست هم داده‌اند تا شهر نایسر به لحاظ برخورداری از زیرساخت‌های خدماتی در وضعیت نامناسب و اورژانسی قرار گیرد. ذکر چند عبارت از سوی شهروندان به درک بهتر این مهم کمک می‌نماید. "کمبود مدرسه و فضای آموزشی داریم"، "نیمی از ساکنان به تلفن ثابت دسترسی ندارند"، "کنترل آب داریم و آب نداریم"، "درمانگاه فاقد امکانات است، ۸۰ هزار نفر یک بیمارستان نمی‌خواهد؟"، "این همه جمعیت که هر زو به تعداد آن افزوده می‌شود، چی دارند؟ هیچی ندارند". روی هم رفته شرایط یاد شده حاکی از وضعیت نامناسب خدمات زیرساختی در محدوده مطالعاتی است. با توجه به جوانب گوناگون خدمات زیرساختی و رفاهی مورد نیاز شهروندان برای داشتن حداقل شرایط زندگی، با استناد به یافته‌های یاد شده مضامین سازمان دهنده "ضعف خدمات تفریحی - رفاهی، آموزشی، بهداشتی - درمانی و سایر خدمات ضروری (آب، تلفن و ...)"، شکل گرفته‌اند که نشانگر وضعیت بحرانی محدوده مطالعاتی در برخورداری از خدمات مذکور است.

در مجموع، چالش‌های و مشکلات شناسایی شده در این بخش از جمله مشکلات معابر و ترافیک، آشفته‌گی بافت کالبدی، ضعف خدمات تفریحی - رفاهی، آموزشی، بهداشتی - درمانی و سایر خدمات ضروری (آب، تلفن و ...)، بر مسائل و چالش‌های بصری، محتوایی و فیزیکی دلالت دارند و بر اساس آن‌ها مضمون فراگیر «مشکلات کالبدی - زیرساختی» شکل گرفته است.

گونه‌ای که امید ساکنان به بهبود وضعیت به شدت تضعیف شده است. مضمین یاد شده بنیان شکل‌گیری چالشی بزرگ‌تر با عنوان "افزایش تدریجی حس بی‌اعتمادی و ناامیدی" هستند. همان‌گونه که یافته‌های بالا نشان داد خرید و فروش مواد مخدر، افزایش تدریجی مسائل اخلاقی و منکرات، افزایش سطح و تنوع ناهنجاری‌های اجتماعی، افزایش احساس ناامنی و افزایش تدریجی حس بی‌اعتمادی و ناامیدی، مضمین سازمان‌دهنده‌ای هستند که هر یک به نوعی با چالش‌های اجتماعی و امنیتی در محدوده مطالعاتی مربوط می‌شوند. از این رو، مضمین یاد شده بستر و بنیان چالش و مضمون فراگیر «مسائل و ناهنجاری‌های اجتماعی - امنیتی» را در نایسر فراهم کرده‌اند.

مشکلات مدیریتی - اداری

در فرایند انجام پژوهش مشخص شد که به دلیل نابسامانی کالبدی و فیزیکی نایسر، به بسیاری از قوانین و مقررات شهرسازی و طراحی شهری توجه ضعیفی معطوف می‌شود. عرض پایین خیابان‌ها و معابر، بافت کالبدی نامنظم و آشفته، تأخیر در انجام پروژه‌های عمرانی، استفاده از پیمانکاران کم سابقه و با تعهد کاری ضعیف و ...، سبب شده‌اند مدیران شهری در برابر انبوهی از مشکلات قرار گیرند. به گونه‌ای که درهم‌تنیدگی این مشکلات مدیران شهری را سردرگم نموده است. با این وجود، مدیران شهری نیز به بهانه‌های گوناگون از جمله کمبود بوجه، نبود قدرت اداری بالا و ... در انجام وظایف محوله کوتاهی نموده و شرایط به گونه‌ای پیش رفته است که مدیریت ضعیف شهری در این فضای شهری، به وضوح نمایان شود. در این مورد شهروندان چنین عنوان کرده‌اند که "در واقع، شهرداران غیرفعال داشته‌ایم"، "به بهانه بیماری کرونا هیچ کاری نمی‌کنند"، "مشخص نیست چکار می‌کنند، برنامه خاصی ندارند"، "در کنار عوارضی که می‌گیرند، کدام خدمات را ارائه می‌دهند"، "فقط بلدند جریمه بکنند". در مجموع مضمین یاد شده نشانگر شکل‌گیری مضمون سازمان‌دهنده "ناکارآمدی مدیران شهری" در محدوده مطالعاتی هستند.

نتایج حاصل از مصاحبه‌ها نشان می‌دهد قبل از طی فرایند انتخاب و انتصاب نمایندگان، شوراهای مدیران شهری و اداری نایسر، ابتدا برنامه‌ها و وعده‌هایی متعدد و مناسب از سوی آن‌ها ارائه می‌شود، اما پس از انجام فرایند انتخاب و انتصاب آن‌ها بیش‌تر این برنامه‌ها و وعده‌ها، اجرایی و عملیاتی نمی‌شود. به گونه‌ای که شهروندان از عملکرد آن‌ها نارضایتی قابل توجهی دارند. واضح است عملکرد ضعیف مدیران و مسئولین به عنوان نهادهای مقتدر سیاسی و اداری در شهر نایسر بر بسیاری از ابعاد

نزاع‌های ذی‌بانی، طلاق، خودکشی، درگیری‌های درونی خانواده‌ها، ازدواج زود هنگام و ...، به تدریج افزایش پیدا کند. در این ارتباط ذکر چند عبارت از سوی ساکنان ضروری به نظر می‌رسد. "چند دانش آموز طی سال گذشته خودکشی کرده‌اند"، "هر روز شاهد درگیری‌های خیابانی هستیم"، "تعداد افراد معتاد به تدریج افزایش یافته است"، "با وجود اینکه طلاق مختص اینجا نیست، ولی تعداد آن افزایش یافته است"، "قبلاً تعداد نزاع‌ها و افراد معتاد خیلی کم بود". مضمین و مطالب یاد شده موجب شکل‌گیری مضمون فراگیر "افزایش سطح و تنوع ناهنجاری‌های اجتماعی" در محدوده مطالعاتی شده‌اند.

بررسی‌ها حاکی از آن است افزایش تعداد افراد معتاد و خرید و فروش مواد مخدر، فضای آشفته و ناهمگن به ویژه در شب، دوری مدارس از منازل مسکونی، تردد افراد ناشناس در سطح محلات، شناور بودن جمعیت، درگیری‌های ذی‌بانی، فقر، سرقت‌های مکرر از وسایل نقلیه و منازل مسکونی و ... امنیت و احساس امنیت در محدوده مطالعاتی را (به ویژه برای اقشار آسیب‌پذیر از جمله دانش‌آموزان دختر، زنان و کودکان) تضعیف نموده است. در این ارتباط چند نفر از شهروندان عنوان کرده‌اند که "مجبوریم هر روز دخترمان را تا مدرسه همراهی نماییم"، "شب خیلی از فضاهای پرتردد شهر تاریک است"، "چند روز پیش ما شین هم‌سایه ما را زدند". شرایط یاد شده تداعی‌گر چالش "افزایش احساس ناامنی" در محدوده مطالعاتی است.

بررسی و تحلیل مصاحبه‌های انجام گرفته نشان داد مشکلات متعدد ناحیه مورد مطالعه سبب شده است ساکنان به صورت فردی و گروهی به کرات پیگیر رفع و رجوع مسائل و مشکلاتشان باشند. شرکت در جلسات متعدد برگزار شده توسط کاندیداتوره‌های مجلس و شوراهای و سایر نهادها و ادارات ذی‌ربط، مراجعه حضوری به نهادهای متولی و نامه‌نگاری‌های مکرر و ... بخشی از این اقدامات است. در این میان آنچه که مشهود است وعده‌های داده شده محقق نشده و وضعیت نابسامان نایسر کماکان پابرجاست. بیان چند عبارت از سوی شهروندان به به روشن شدن موضوع بالا کمک خواهد کرد. "ایام انتخابات خیلی به ما توجه می‌کنند، پول می‌دهند، غذا می‌دهند، اما پس از رأی‌گیری، کسی ما را نمی‌شناسد"، "وعده‌های زیادی داده‌اند، چه اتفاق افتاده است؟"، "به محض اینکه به ادارات و سازمان‌ها مراجعه می‌کنیم، و از ما می‌پزند از کجا آمده‌اید و می‌گوییم نایسر، دیگر جوابمان را نمی‌دهند"، "انگار نایسری بودن جرم است"، "خسته شدیم، هیچ‌کس هیچ‌کاری برایمان نمی‌کند". دقت در مفاهیم و مطالب یاد شده نشانگر تلاش مستمر شهروندان برای رفع مشکلات شهر و بی‌توجهی به خواسته‌ها و نظرات آن‌ها از سوی نهادها و سازمان‌های مربوطه است. به

نوعی از روی ناچاری به نایسر مهاجرت کرده‌اند. کمبود شدید فرصت‌های شغلی در محدوده مطالعاتی و حتی شهرستان سندر، درآمد پایین، افزایش تصاعدی هزینه‌ها و ... شرایطی را فراهم کرده است که به لحاظ اقتصادی، ساکنان محدوده مورد مطالعه در وضعیتی نامناسب قرارگیرند. در این رابطه ساکنان چند عبارت را عنوان کرده‌اند. "طی فرایند احداث سد گاوشان و تخریب روستا و مزارع و باغ‌هایمان، مجبور شدیم به اینجا مهاجرت کنیم"، "با مقدار پولی که داشتیم تنها در اینجا می‌توانستیم صاحب خانه شوم"، "من و چند نفر از هم ولایتی‌هایم، در روستا زمین داریم و فصل بهار و تابستان روی زمین کار می‌کنیم"، "کسی وضعیت مالی مناسبی داشته باشد در اینجا نمی‌ماند". دقت در مفهوم و ماهیت مضامین یاد شده نشان می‌دهد که "ضعف بنیان اقتصادی ساکنان" یکی از مضامین سازمان‌دهنده در مورد چالش‌های محدوده مطالعاتی است.

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها نشان داد بی‌توجهی بخش دولتی و نهادهای قانون‌گذار به مسائل و مشکلات شهر نایسر، سرمایه‌گذاری بسیار ضعیف در مورد توسعه این فضای شهری، بنیان مالی ضعیف ساکنان (همان‌گونه که عنوان شد نایسر مأمنی برای مهاجران روستایی و اقشار آسیب‌پذیر اجتماعی است که به لحاظ بنبیه اقتصادی ضعیف هستند) در کنار بالاترین وضعیتی و حقوقی شهر نایسر، شرایطی را برای این فضای شهری به وجود آورده است که منجر به شکل‌گیری ذهنیت منفی سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و حتی افراد بومی برای توسعه کسب و کارها و فعالیت در نایسر شده است. در این مورد ساکنان چنین عنوان کرده‌اند که "چه فعالیت اشتغال‌زای دولتی را در اینجا می‌بینید"، "کسی اینجا سرمایه‌گذاری نمی‌کند"، "در کل مردم سرمایه‌ای ندارند و اگر پولی داشته باشند در جای دیگری سرمایه‌گذاری می‌کنند"، "مشاغلی هم که هست به همت خیران و ساکنان ایجاد شده است". دقت در ماهیت مضامین یاد شده نشان می‌دهد "فقدان سرمایه‌گذاری بخش دولتی - خصوصی" می‌تواند به عنوان یک مضمون سازمان‌دهنده در محدوده مطالعاتی مطرح گردد.

بررسی‌ها نشان داد اکنون جو حاکم بر نایسر مولفه‌هایی مانند سرمایه‌گذاری ضعیف و به نوعی عدم سرمایه‌گذاری بخش دولتی و خصوصی، ضعف شرایط اقتصادی ساکنان، دسترسی دشوار به تسهیلات بانکی به دلیل شرایط سخت فراهم کردن ضمانت و وثیقه، سود بالای تسهیلات بانکی، شرایط رکود فعالیت‌های تولیدی و تورم بالا، فقر، بیکاری، نبود فرصت‌های شغلی، رواج مشاغل کاذب و فصلی، نبود زیرساخت‌های اقتصادی و حتی ضروری، ناکارآمدی مدیران شهری و نهادهای

زندگی ساکنان تأثیرات نامطلوبی را بر جای می‌گذارد. در این مورد شهروندان عنوان کرده‌اند که "فقط شعار می‌دهند"، "به نظر شما گرفتن عکس با مردم و محرومان چه باری را ازدوش ما کم کرده است"، "قبل از اینکه سر کار بیایند وعده‌های خوبی می‌دهند، اما پس از انتخاب آن‌ها، همه‌چیز فراموش می‌شود تا انتخابات آینده". مضامین یاد شده بر تداعی‌کننده یک چالش اساسی در مورد مدیران و مسئولان شهری است که می‌توان آن را در بطن مضمون "محقق نشدن وعده‌های مسئولان" گنجانده. یافته‌های بدست آمده نشان داد به موازات ناکارآمدی مدیران شهری و محقق نشدن وعده‌های مسئولین، در مورد مراجعات شهروندان به ادارات، سازمان‌ها و نهادهای مربوطه مشکلات متعددی وجود دارد. پاسخ‌گویی ضعیف پرسنل اداری، عدم تکریم ارباب رجوع و تأخیر در انجام امور مراجعان، کاغذبازی و نامه‌نگاری‌های متعدد، برخورد نامناسب با مراجعان و ... تنها گوشه‌ای از کم‌توجهی پرسنل و مسئولان اداری به رسیدگی به امور شهروندان است. ذکر چند عبارت از سوی شهروندان به روشن شدن موضوع کمک می‌کند. "برای پیگیری یک نامه باید چندین بار به ادارات مراجعه کنیم"، "خیلی کم پیش می‌آید یک کاری اداری را بدون دردسر انجام دهیم"، "چند ماهه پیگیر مجوز ساخت زمین هستیم کسی جوابگو نیست". مفاهیم و مضامین یاد شده دال بر شکل‌گیری مضمون "بروکراسی شدید اداری" در فضای شهری نایسر هستند.

یافته‌های حاصل شده نشان می‌دهد ناکارآمدی مدیران شهری، محقق نشدن وعده‌های مسئولین و بروکراسی شدید اداری، مضامین سازمان‌دهنده این بخش از پژوهش هستند. از آنجایی که ماهیت و مفهومی مضامین یاد شده به چالش‌های اداری و مدیریتی نایسر مربوط می‌شود، بنابراین، بر اساس مضامین یاد شده، مضمون فراگیر «مشکلات مدیریتی - اداری» شکل گرفته است.

ناپایداری اقتصادی

بررسی‌ها نشان می‌دهد ناپایداری اقتصادی چهارمین مضمون فراگیر شناسایی شده است که نحوه شکل‌گیری آن در ادامه تشریح شده است. بر اساس مصاحبه‌های انجام گرفته شرایط چند سال گذشته و فعلی محدوده مطالعاتی به گونه‌ای است که بیش‌تر ساکنان آن به لحاظ بنبیه مالی و اقتصادی جزو اقشار متوسط و ضعیف هستند. چراکه مبدأ اصلی مهاجرت تعداد قابل توجهی از ساکنان فعلی، مهاجران روستایی هستند که به دلیل مشکلات ویژه خود به این ناحیه مهاجرت کرده‌اند. از جمله ساکنان روستاهایی که در اثر سدسازی (سدهای ژاوه، گاوشان و ...) روستا و منابع معیشتی آن‌ها تخریب و یا زیر آب رفته و به

روستا بودن مشخص نباشد بسیاری از قوانین و مقررات در مورد آن مبهم بوده و به نوعی بالاتکلیف خواهد بود. این بالاتکلیفی در مورد تخصیص بودجه، مدیریت شهری (شوراها و شهردار)، تهیه طرح‌ها و برنامه‌های جامع و تفصیلی شهری، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی، تخصیص خدمات رفاهی، آموزش، بهداشتی، انتظامی و ... نمود عینی پیدا می‌کند. ذکر چند عبارت در این مورد ضروری به نظر می‌رسد. "مشخص نیست نایسر شهر است یا روستا"، "با بیش از ۸۰ هزار نفر ساکن، مگر می‌شود شهر نباشد"، "مدیران شهری می‌گویند از مرکز به ما بودجه نمی‌دهند". در مجموع شرایط به گونه‌ای پیش رفته است که «بالاتکلیف بودن و وضعیت قانونی و حقوقی نایسر» به عنوان یک مضمون فراگیر شناسایی شده است.

در فرایند انجام پژوهش مشخص شد یکی از مهم‌ترین معضلات ترافیکی شهر نایسر، ممانعت اداره گاز از تکمیل بلوار تازه تأسیس در شهر نایسر است. به گونه‌ای که انبار اداره گاز در مسیر بلوار قرار گرفته و شرط رضایت اداره یاد شده برای جابه‌جایی انبار، اخذ مبلغی است که در توان مسئولان و نهادهای متولی فعلی نیست. در این مورد اهالی چنین عنوان کرده‌اند که "اگر این بلوار احداث شود مشکل ترافیک نایسر تا حد زیادی رفع می‌شود"، "ظاهراً با گذر زمان به صورت تصاعدی مبلغ بیشتری برای انتقال انبار می‌خواهند"، "اگر بخواهند، جابه‌جایی یک انبار کاری ندارد". هم‌چنین، بررسی نشان داد برخورد نهادهای متولی با ساخت و سازهای غیرمجاز بسیار سطحی و جزئی است و در بیش‌تر موارد به کمیسیون ماده ۱۰۰ ارجاع داده می‌شود. ذکر این عبارات در روشن شدن موضوع موثر است. "دو هفته پیش شهرداری و نیروی انتظامی آن خانه در حال ساخت را تخریب کردند الان مجدداً با همون مصالح در حال ساخت همان خانه است و می‌گوید مشکلتش را حل کردیم"، "هرکسی هرجایی که دلش بخواهد ساخت و ساز می‌کند حتی کوچه‌های را هم می‌سازند". هم‌چنین، در فرایند انجام مصاحبه‌ها مشخص شد نیروهای انتظامی مربوطه در برخورد با متخلفان به ویژه خریداران و فروشندگان مواد مخدر و دیگر متخلفان، برخورد سطحی دارند. به این صورت که پس از گزارش متخلفان توسط اهالی به نهادهای مربوطه، اقدام عملی ضعیفی در این مورد انجام می‌گیرد و حتی در صورت دستگیری فرد یا فراد متخلف، پس از مدتی کوتاه آزاد خواهند شد و در موارد متعددی فرد یا افراد متخلف پس از آزادی اقدام به تهدید اهالی کرده‌اند. چنین وضعیت پیچیده‌ای، ناشی از ضعف عملکرد نیروهای انتظامی و قوانین و مقررات مبارزه با مواد مخدر بویژه در مورد شرایط فراهم کردن ضامن و وثیقه برای افراد متخلف است. ذکر چند عبارت به روشن شدن موضوع کمک خواهد کرد "دهها بار

متولی، سطح پایین مهارت و عدم آموزش کافی در مورد مشاغل خرد و خانگی، آشنایی ضعیف با مفهوم کارآفرینی، حمایت‌های مقطعی و ناکارآمد در همه جوانب اقتصادی و اجتماعی، مهاجرت نیروی کار، زمینه شغلی فصلی در بخش زراعت و باغداری و ... است. این مولفه‌ها شرایط را به گونه‌ای فراهم نموده است که از بیش‌تر نیروی کار ساکن در نایسر به نحو مطلوبی استفاده نشود و این افراد یا بیکارند و یا دارای مشاغل ناپایدار و مقطعی هستند. این در حالی است که نیروی کار فعال بزرگ‌ترین سرمایه هر جامعه برای رشد، شکوفایی و رونق اقتصادی است. در این مورد ذکر چند عبارت ضروری به نظر می‌رسد. "مجبورم کار دست‌فروشی را انجام دهم، کار دیگری بلد نیستم و پولی ندارم کار دیگری انجام بدهم"، "نه کارخانه‌ای هست نه صنعتی نه کارگاهی"، "من و بردارم کاگر هستیم"، "خیلی از سرپرستان خانوار به دور از خانواده‌هایشان در تهران و دیگر استان‌ها کار می‌کنند"، "در روستا باغ و زمین داریم منبع درآمدمان همان زمین‌ها است"، "اگر کار باشد حاضرم شب و روز کار کنم خرج خانواده را بدهم، کار نیست"، "مردم مجبورند هر کاری باشد مخارج خانواده را تأمین نمایند، چاره دیگری ندارند". دقت در مفهوم مضامین و مطالب یاد شده نشان می‌دهد از دیگر چالش‌های محدوده مطالعاتی "رواج مشاغل خدماتی مقطعی" است که به نوعی نشان‌دهنده شرایط ناپایدار اقتصادی در نایسر است.

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود مضامین پایه این بخش از پژوهش منجر به شکل‌گیری سه مضمون سازمان‌دهنده ضعف بنیان اقتصادی ساکنان، فقدان سرمایه‌گذاری بخش دولتی - موردی و رواج مشاغل خدماتی مقطعی شده‌اند. مفهوم و محتوای هر یک از این مضامین به گونه‌ای بازگو کننده شرایط نامساعد اقتصادی محدوده مطالعاتی هستند. استناد از این‌رو با استناد به یافته‌های حاصل شده مضمون فراگیر «ناپایداری اقتصادی» شناسایی شده است.

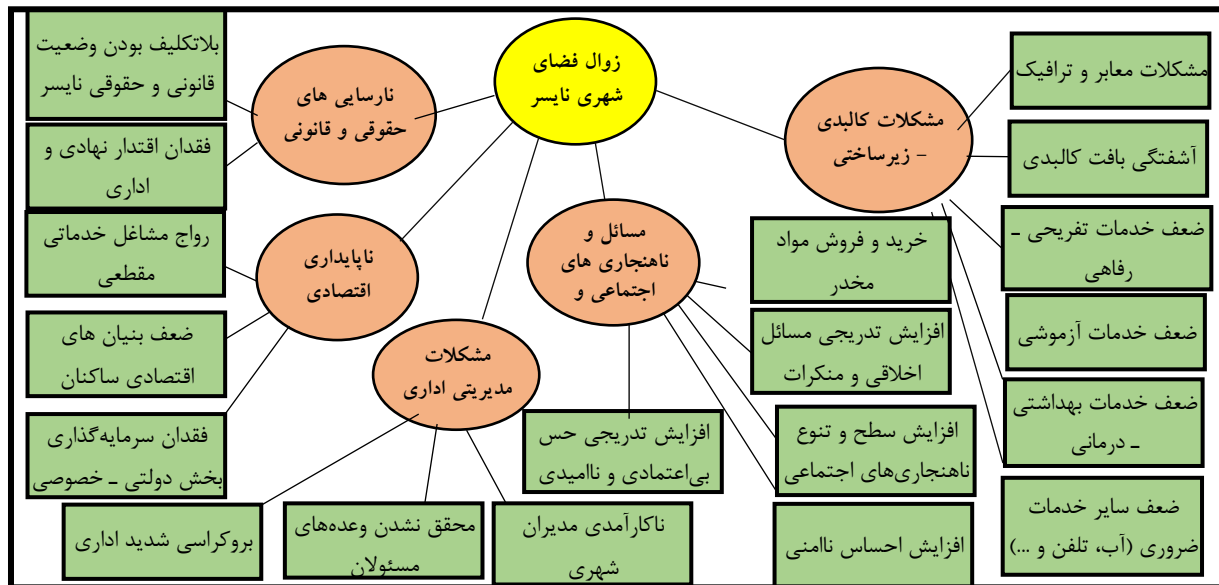
نارسایی‌های قانونی - حقوقی

یافته‌های حاصل شده نشان داد مضمون فراگیر یاد شده به دلیل اثرگذاری مستقیم و غیرمستقیم بر سایر مضامین شناسایی شده، به عنوان "مضمون مرکزی" در مورد مشکلات و مسائل ناحیه منفصل شهری نایسر شناسایی شده است. به این صورت که سرچشمه و منشأ کلیه مشکلات ناحیه منفصل شهری اعم از مشکلات کالبدی - زیرساختی، مسائل و ناهنجاری‌های اجتماعی - امنیتی، مشکلات مدیریتی - اداری و ناپایداری اقتصادی را به شیوه‌های گوناگون تحت تأثیر قرار می‌دهد. زمانی که وضعیت یک فضای سکونتی به لحاظ ماهیت شهر یا

متناسب با یافته‌های حاصل شده در فرایند انجام پژوهش، در مورد چالش‌ها و مشکلات ناحیه منفصل شهری نایسر پنج مضمون فراگیر شناسایی شدند که منشأ آن‌ها تعداد قابل توجهی از مضامین فراگیر و پایه بوده است و در نهایت، الگوی تماتیک مربوطه ترسیم شد (شکل ۲). همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد در میان چالش‌های شناسایی شده "نارسایی‌های قانونی - حقوقی" مضمون مرکزی بوده و حلقه اصلی چالش‌ها و مشکلات نایسر است که محرک سایر مشکلات موجود در این فضای شهری است. در مجموع چالش‌های مذکور به صورت ترکیبی و زنجیره‌واری دست به دست هم داده و نابسامانی، آشفتگی، هرج و مرج فضایی و در نهایت زوال فضای شهری نایسر را رقم زده‌اند.

گزارش افراد متخلف را می‌دهیم و پس از دستگیری چند روز بعد در محل حضور دارند"، "از بس گزارش دادیم و کاری خاصی با مجرمان نمی‌کنند، خسته شدیم"، "ما متخلفان را دستگیر می‌کنیم، متأسفانه در اسرع وقت ضامن وثیقه جور می‌کنند و آزاد می‌شوند". عوامل یاد شده روی هم رفته تداعی کننده «فقدان اقتدار نهادی و اداری» در شهر نایسر هستند. در مجموع، دو مضمون سازمان دهنده یاد شده (بالاتکلیف بودن وضعیت قانونی و حقوقی نایسر و فقدان اقتدار نهادی و اداری)، سبب شکل‌گیری مضمون فراگیر «نارسایی‌های قانونی - حقوقی» در محدوده مطالعاتی شده‌اند.

ارائه الگوی تماتیک چالش‌های ناحیه منفصل شهری نایسر

شکل ۲- نقشه تماتیک چالش‌های ناحیه منفصل شهری نایسر

مطالعه‌ای منسجم و ویژه در ارتباط با آن است. هدف کلی این پژوهش شناسایی چالش‌ها و ارائه راهکارها و پروژه‌های عملیاتی - اجرایی توسعه نواحی نایسر است. نتایج پژوهش نشان داد این فضای شهری همان‌گونه که در اذهان عمومی و رسانه‌ها بر آن اذعان شده است، دارای مشکلات عدیده‌ای است. تعدد، تنوع و پیچیدگی این مسائل به گونه‌ای است که شناسایی و اولویت‌بندی آن‌ها را برای انجام یک برنامه‌ریزی منسجم با چالش مواجه ساخته است. نتایج پژوهش نشان داد با وجود درهم تنیدگی مسائل و مشکلات نایسر، مشکلات کالبدی - زیرساختی، مسائل و ناهنجاری‌های اجتماعی - امنیتی، مشکلات مدیریتی - اداری، ناپایداری اقتصادی و نارسایی‌های قانونی - حقوقی، مهم‌ترین

نتیجه‌گیری

ناپایداری و چالش‌های سکونت‌گاه‌های انسانی یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های توسعه شهری و منطقه‌ای است که توجه فزاینده اندیشمندان، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان را به خود معطوف کرده است (۲۶، ۱۱ و ۲۹). با توجه به بنیان‌های جغرافیایی گوناگون حاکم بر فضاهای سکونت (شهری و روستایی) و چالش‌های متفاوت و بعضاً ویژه این سکونت‌گاه‌ها، پیچیدن یک نسخه مشابه برای حل مشکلات این مکان‌های سکونت‌گانه‌های استراتژیک است و ممکن آسیب‌های جبران‌ناپذیری را به همراه داشته باشد. نایسر که در حال حاضر از آن به عنوان یکی از سکونت‌گاه‌های غیررسمی یاد می‌شود از قاعده بالا مستثنی نبوده و شناخت مشکلات و چالش‌های آن نیازمند

ز) توسعه خطوط تلفن ثابت برای تمامی ساکنان
ح) ترمیم خطوط انتقال آب و سایر خدمات زیرساختی آسیب دیده

ب) برنامه‌های میان‌مدت

- * تعیین تکلیف وضعیت حقوقی نایسر به لحاظ شهر بودن با عنایت به تعاریفی که در وزارت کشور از شهر و روستا ارائه شده است.
- * حل مشکل بلوار تازه تأسیس نایسر از راه همکاری و هماهنگی با اداره گاز

ج) برنامه‌های بلند مدت

- * تقویت و توسعه مراکز انتظامی در سطح محلات نایسر
- * احداث کارگاه‌های مشاغل خرد (کارگاه‌های تولید پوشاک، صنایع دستی، تولید تجهیزات بهداشتی و ...).

راهکارهای ضربتی اجرایی

با توجه به حاد بون شرایط کلی زیست در ناحیه نایسر و توجه فزاینده و مستمر مسئولان استانی بویژه دادگستری استان برای حل مشکلات ناحیه یاد شده، راهکارهای ضربتی اجرایی زیر جهت رفع مشکلات ناحیه نایسر ارائه شده است. این راهکارها در گروه راهکارهای کالبدی - فیزیکی قرا می‌گیرند و به نوعی عینی‌ترین و محسوس‌ترین اقدام‌هایی را شامل می‌شوند که بیش‌ترین اثرگذاری را بر فضای شهری خواهد داشت و ماهیت آن‌ها به گونه‌ای است که با اجرایی ساختن آن‌ها، بتوان در سریع‌ترین زمان ممکن حس نشاط و سرزندگی را در میان شهروندان احیا و ارتقا داد و به نوعی احساس تغییر و تحول مثبتی را در میان ساکنان ایجاد خواهد کرد. همچنین، این راهکارها در ارتقای سطح اعتماد، همکاری و مشارکت ساکنان در فرایندهای گوناگون توسعه شهری نیز موثر خواهد بود.

- نصب آلمان‌های شهری در مبادی ورودی و خروجی ناحیه نایسر متناسب با هویت اصلی این فضای سکونت؛
- تکمیل و تجهیز نورپردازی بلوارها و خیابان‌های اصلی نایسر؛
- احداث پارک‌های محله‌ای (مناسب کودکان)؛
- لکه‌گیری و ترمیم آسفالت معابر اصلی؛

چالش‌ها و مشکلات شناسایی شده هستند که به صورت زنجیره‌وار با پوشش یکدیگر، شرایطی را فراهم آورده‌اند که نایسر را با افول و زوال ساختاری - عملکردی مواجه ساخته‌اند. از آنجایی که امیری و کمالی (۲۲)، قادرمرزی، جمشیدی، جمشیدی و جیمینی (۷)، کریمزاده، خالقی و والایی (۲۳)، آزون و کت (۲۴)، ویکتور (۲۵)، اهرچت (۲۶)، گزارش سازمان ملل متحد (۲۱)، رضایی، لینگ و میسنان (۲۷) و سامپر، شلی و بهاری (۲۸)، در مطالعات خود به چالش‌های شنا سایی شده در این پژوهش به عنوان چالش‌های سکونت‌گاه‌های غیررسمی اشاره کرده‌اند؛ از این رو نتایج این پژوهش با پژوهش‌های یاد شده همسو می‌باشد. در میان مضامین یاد شده، مضمون نارسایی‌های قانونی - حقوقی به عنوان مضمون مرکزی و کلیدی شناسایی شده است که سرچشمه سایر مسائل و مشکلات نایسر است. لذا، در راستای حل مسائل و چالش‌های نایسر رفع و رجوع هر یک از مضامین یاد شده ضروری به نظر می‌رسد.

در این میان، از یک سو با توجه به تعدد مشکلات شناسایی شده در شهر نایسر و از طرف دیگر با توجه به سابقه تأخیر در اجرای پروژه‌های توسعه شهری، حل مشکلات شناسایی شده به صورت هم‌زمان، ممکن است عملی و اجرایی نباشد. از این‌رو، با توجه به اینکه انجام اصولی و علمی هر پدیده و فعالیتی نیازمند برنامه‌ریزی زمانی - مکانی ویژه‌ای آن می‌باشد، متناسب با یافته‌های حاصل شده و نظرات کارشناسان مربوطه، پروژه‌های عملیاتی - اجرایی زیر در قالب برنامه‌های کوتاه‌مدت، میان مدت و بلند مدت^۱، که در آن‌ها اولویت و اهمیت لازم در نظر گرفته شده است، ارائه شده‌اند.

الف) برنامه‌های کوتاه‌مدت

- * تقویت و توسعه زیرساخت‌های ضروری نایسر به ترتیب اهمیت و اولویت

- الف) تسطیح و آسفالت کردن خیابان‌ها و معابر اصلی و درجه ۱ و ۲
- ب) تسطیح و آسفالت کردن کوچه‌ها و معابر پرتردد
- ج) احداث پارک و فضای سبز
- د) احداث فضای ورزشی (زمین فوتبال و فوتسال)
- ه) احداث کتابخانه و تقویت و توسعه فضاهای آموزشی (مدارس سطوح گوناگون تحصیلی)
- و) تجهیز مراکز درمانی و احداث بیمارستان

۱- متناسب با شرایط محدوده مطالعاتی، زمانبندی برنامه‌ها به این صورت است که زمان اجرای برنامه کوتاه مدت کم‌تر از ۱ سال، میان مدت ۱ تا ۳ سال و بلند مدت ۳ تا ۵ سال است.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در این مطالعه فرم‌های رضایت‌نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی

این مقاله برگرفته شده از طرح پژوهشی با عنوان "شناسایی چالش‌ها و ارائه راهکارها و پروژه‌های عملیاتی - اجرایی توسعه نواحی منفصل شهری (مطالعه موردی: نایسر، استان کردستان)" است که با حمایت مادی و معنوی معاونت بسیج علمی، پژوهشی و فناوری استان کردستان انجام گرفته است.

مشارکت نویسندگان

طراحی و ایده پردازی: داود جمینی؛ علیرضا جمشیدی و مهدی عبدالملکی.

روش شناسی و تحلیل داده‌ها: داود جمینی و علیرضا جمشیدی

نظارت و نگارش نهایی: داود جمینی، علیرضا جمشیدی و مهدی عبدالملکی.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، مقاله فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- 1- Ahmadi, Y., & Aghaei, M. (2017). A Sociological study of the Effects of value system and Family power-structure on social deviance: (case of study: Naysar slum of the city of Sanandaj), *Urban Sociological Studies*, 7(24): 1-30.
- 2- Amiri, M., & Kamali, A. (2012). Economic and social challenges of urban management in informal settlements, *Haft Shahr*, 3(37-38): 57-73.
- 3- Bouwmeester, J., & Hartmann, T. (2021). Unraveling the self-made city: The spatial impact of informal real estate markets in informal settlements, *Cities*, 108, 102966, pp: 1-8, <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102966>.
- 4- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- 5- Dovey, K., Oostrum, M.V., Chatterjee, I., & Shafique, T. (2020), Towards a morphogenesis of informal settlements, *Habitat International* 104 (2020) 102240.
- 6- Ehebrect, D. (2014). The Challenge of Informal Settlement Upgrading Breaking New Ground in Hangberg, Cape Town?, *Potsdamer Geographische Praxis //7*, Universitätsverlag Potsdam Publishers.
- 7- Friesen, J., Rausch, L., Pelz, P.F & Fürnkranz, J (2018). Determining Factors for Slum Growth with Predictive Data Mining Methods, *Urban Sci.* 2018, 2, 81; doi:10.3390/urbansci2030081.
- 8- Ghadermarzi, H., Jamini, D., Jamshidi, A & Cheraghi, R. (2013). Analysis of spatial inequality in rural areas based on the housing indicators of rural of Kermanshah Province,

Economy of space and Rural Development, 2(3): 93-113.

9- Ghadermarzi, H., Jamshidi, A., Jamshidi, M., & Jamini, D. (2013). Prioritize Informal Housing Challenges Using Analytic Hierarchy Process (AHP) Case study: Jafarabad neighborhood of Kermanshah, *Motaleat Shahri*, 2(6): 43-56.

10- Gharakhlou, M., Abdi Yangi Kand, N., & Zanganeh Shahraki, S. (2009). Analysis of the Level of Urban Sustainability in Informal Settlements of Sanandaj, *Human Geography Research Quarterly*, 41(69): 1-16.

11- Jamini, D. & Jamshidi, A. (2015). Analysis of the factors that explain the social stability in rural areas (Case study: Chardavol township), *Journal of Spatial Planning*, 4(4): 147-65.

12- Jamshidi, A., Jamini, D., Jamshidi, M., & Cheraghi, R. (2014). Informal settlement, prioritizing current challenges case study: jafar abad district in Kermanshah City, *HUMAN GEOGRAPHY RESEARCH QUARTERLY*, 45 (4): 221-242.

13- Karimzadeh, H., Khaleghi, A., & Valaei, M. (2019). Social Pathology of Tabriz Metropolitan Slums Based on Empowerment Approach, 1(2): 15-34.

14- Lahmian, R. (2017). Spatial planning of suburban areas and the study of informal settlement formation (Case study: Sari city), *Human Geography Research Quarterly*, 9(2): 125-138.

15- Melore, T.W., & Nel, V. (2020). 'Resilience of informal settlements to climate change in the mountainous areas of Konso, Ethiopia and QwaQwa, South Africa', *Jamba: Journal of Disaster Risk Studies* 12(1), a778. <https://doi.org/10.4102/jamba.v12i1.778>.

- 16- Mohammadpur, A. (2013). Qualitative research method Counter method 1, Second Edition, Jameshenasan Publications, Tehran.
- 17- Nassar, D.M., & Elsayed, H.G. (2018). From Informal Settlements to sustainable communities, Alexandria Engineering Journal, 57, 2367-2376.
- 18- Ono, H., & Kidokoro, T. (2020). Understanding the development patterns of informal settlements in Nairobi, Japan Architectural Review, 3(3): 384-393.
- 19- Poormohamadi, M.R., & Jahanbin, R., (2009). Survival of non-formal housing and empowerment approach as the latest strategy to deal with it (Case study of Tabriz), GEOGRAPHICAL JOURNAL OF CHASHMANDAZ-E-ZAGROS, 1(1): 33-52.
- 20- Purwar, D., Sliuzas, R. & Flacke, J. (2020). Assessment of cascading effects of typhoons on water and sanitation services: A case study of informal settlements in Malabon, Philippines, International Journal of Disaster Risk Reduction, 51, 101755, pp: 1-13. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>
- Rezayee, M., Ling, G.H.T., & Misnan, S.H. (2019). Approaches to Addressing Informal Settlement Problems: A Case Study of District 13 in the Kabul city, Afghanistan, Preprints 2019, 2019110183, DOI: 10.20944/preprints201911.0183.v1.
- 22- Samper, J., Shelby, J.A., & Behary, D. (2020). The Paradox of Informal Settlements Revealed in an ATLAS of Informality: Findings from Mapping Growth in the Most Common Yet Unmapped Forms of Urbanization, Sustainability, 12, 9510; doi:10.3390/su12229510.
- 23- Sargolzaee Javan, T., & Hadyani, Z. (2017). Investigating the Feasibility of Empowering the Informal Settlements Quarters by Increasing the Social Capital (Case Study: Shir-Abad Quarter of Zahedan), Social Welfare Quarterly, 16(63), 185-213.
- 24- Satterthwaite, D., Archer, D., Colenbrander, S., Dodman, D., Hardoy, J., Mitlin, D., & Patel, S. (2020). Building Resilience to Climate Change in Informal Settlements, One Earth Review, One Earth 2, February 21, pp: 143-156. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.
- 25- Shaibani Moghadam, F., Sarvar, R., & Asadian, F. (2019). Evaluating the success rate of organizing and empowering projects in informal settlements of Zahedan, Quarterly Journal of Human Geography, 11(2): 203-216.
- 26- Shamsoldini, A., Jamini, D. & Jamshidi, A.R. (2016). Measurement and analysis of social stability in rural areas (Case study: Javanrood Township), Journal of Rural Research, 7(3): 486-503.
- 27- Sharma, A., Tiwari, G., & Rao, K.R (2020). Identifying mixed use indicators for including informal settlements as a distinct land use: Case study of Delhi, Transportation Research Procedia, 48: 1918-1930.
- 28- Shojaee, R., Ahmadi, S.A., Jazayeri, R., & Etemadi, O. (2018), A Semantic Analysis of the Impact of Cyber-Harms on Couples' Relationships in Isfahan, Knowledge & Research in Applied Psychology, 19(73): 62-78.
- 29- Sydaii, S.E., Jamini, D. & Jamshidi, A. (2014). An analysis on the status of health-therapeutic indexes in the provinces of Kermanshah using TOPSIS, AHP and cluster analysis models, Spatial Planning, 4(1): 43-64.
- 30- Tabibian, M., Ahmadi, B. & Hashemi, S.M. (2015). Analysis on Relation between Tenure Security and Inhabitant's Willingness for Participating in Improving Informal Settlement (Case Study: Koshtargah Neighborhood in Urmia), Hoviate shahr, 9(23): 5-16.
- 31- Taubenböck, H. & Kraff, N.J. (2015). Das globale Gesicht urbaner Armut?, Siedlungsstrukturen in slums. In Globale Urbanisierung; Springer: Berlin, Germany, pp. 107-119.
- 32- United Nations (2016). The Millennium Development Goals Report 2015. Available online: <http://www.un.org/millenniumgoals>.
- 33- United Nations (2016). Urbanization and Development: Emerging Futures; World Cities Report; United Nations Publication: New York, NY, USA.
- 34- Uzun, B., & Cete, M. (2004). A Model for Solving Informal Settlement Issues in Developing Countries. In Proceedings of the Planning, Valuation and the Environment, Athens, Greece, 22-27 May 2004.
- 35- Victor, T. (2009). The Challenges of Eradicating Informal Settlements in South Africa by 2014. The Case of Seraleng Sustainable Human Settlement, Rustenburg Local Municipality, North West Province, A thesis submitted to the Faculty of Engineering and Built Environment of the University of the

Witwatersrand, Johannesburg, in fulfilment of
the degree of Master of Science in Housing.